

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 21 ฉบับที่ 234 กุมภาพันธ์ 2565

- ❖ การประชุม Public Policy Forum ประเด็น “อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”
- ❖ การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย
- ❖ การเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ 21 ฉบับที่ 234

เดือนกุมภาพันธ์ 2565

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0 2242 5900 ต่อ 5761

ที่ปรึกษา

นายคุณวุฒิ ตันตระกูล
รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
นายมาณิช อินทนิม
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
นางสาวอุษา โฆษิตตระกูล
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

นางสาวนารีลักษณ์ ศิริวรรณ

ผู้รวบรวม

นางสาวปิยะวรรณ ปานโต

กองบรรณาธิการ

นายสิริสร กระจ่างสุนทร
นายจันทรม สี่หาบุญลี
นางสาววิมลลักษณ์ ศานติธรรม
นางสาวปรียวรรณ สุวรรณสุนย์
นางสาวจิตรรา ประยูรวงษ์
นางสาวอัญชลิ จวงจันทร์
นางสาววิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล
นางสาวบุษิตา ไททยานนท์
นายคณาธิป ไทเกษ

ฝ่ายจัดพิมพ์

นางสาวธณัฐดา หาเรือนศรี
นางณัฐชานันท์ หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภัคกัญญา มากทองไทร
นางสาวนวลละออง พรแก้ว

บทบรรณาธิการ

สถาบันคลังสมองของชาติภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย ได้รับการจัดสรรทุนวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ให้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง ประเทศไทยในอนาคต (Future Thailand) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยมีกำหนดการจัดประชุม Public Policy Forum ประเด็น “อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ขึ้น ซึ่งการประชุมฯ ครั้งที่ 1 ภายใต้วงหัวข้อเรื่อง **อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** เมื่อวันพุธที่ 1 ธันวาคม 2564 เวลา 09.00–10.30 นาฬิกา ผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Zoom Meeting มีสาระสำคัญของการประชุมฯ ในคอลัมน์ รอบด้านงานสภา ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2565 โดยนำเสนอเนื้อหาผลการศึกษาวิจัยที่เชื่อมโยงข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้นำไปสู่การบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางได้อย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ สถาบันคลังสมองของชาติได้จัดประชุม Public Policy Forum ประเด็นอื่นในมิติต่าง ๆ ซึ่งกองบรรณาธิการจะขอนำเสนอในคอลัมน์รอบด้านงานสภาของเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับต่อไป สำหรับคอลัมน์งานวิจัยและพัฒนา มี 2 เรื่อง คือ **การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย** นำเสนอปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคายภายหลังจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้และเรื่อง **การตอบสนองการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร** นำเสนอข้อมูลลักษณะการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน โครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ประเมินการจัดกิจกรรมตามสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ของอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร สำหรับคอลัมน์บทความที่น่าสนใจ เรื่อง **การเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล** นำเสนอการทำธุรกรรมบนเทคโนโลยีที่ถูกสร้างขึ้นโดยสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนความเป็นเจ้าของได้ ซึ่งมีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนดังกล่าวไม่ต้องผ่านตัวกลาง เหมือนการแลกเปลี่ยนเงินสด และสามารถทำการแลกเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ซึ่งการดำเนินงานเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ส่วนคอลัมน์รอบโลกวิจัย เรื่อง **แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของโรงเรียน: กรณีประเทศญี่ปุ่น** นำเสนอปัญหาจากการปิดโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความเห็นต่างเรื่องการยุบและการควบรวมโรงเรียนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางการปรับตัวของโรงเรียนขนาดเล็ก ผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาและสถานการณ์การปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในไทย

กองบรรณาธิการเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับสาระความรู้จากบทความในคอลัมน์ต่าง ๆ ของเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้ อนึ่ง ภาพปกในครั้งนี้ได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/2032356> ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หน้า

รอบถ้ำงานสภา

การประชุม Public Policy Forum ประเด็น “อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ครั้งที่ 1
ภายใต้หัวข้อเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น:
ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”

1

เรียบเรียงโดย **ปิยะวรรณ ปานโต**

งานวิจัยและพัฒนา

การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย

7

เรียบเรียงโดย **จันทร สีหาบุญลี**

การตอบสนองการจัดการบริการสุขภาพผู้สูงอายุในกองทุนหลักประกันสุขภาพ
ระดับท้องถิ่นของอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

16

เรียบเรียงโดย **อัญชลี จวงจันทร์**

บทความที่น่าสนใจ

การเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล

21

เรียบเรียงโดย **คณาธิป ไกยชน**

รอบโลกวิจัย

แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของโรงเรียน: กรณีประเทศญี่ปุ่น

28

เรียบเรียงโดย **วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล**

รอบด้านงานสภา

การประชุม Public Policy Forum ประเด็น
“อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ครั้งที่ 1
ภายใต้หัวข้อเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร
โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น:
ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”

เรียบเรียงโดย **ปิยะวรรณ ปานโต**

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนระดับชาติที่มีความสำคัญในการกำหนดทิศทางต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องจัดทำแผนการทำงานของหน่วยงานให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (2566–2570) ดังนั้น เพื่อประโยชน์ด้านการมีข้อมูลประกอบการจัดทำแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี และเกิดประสิทธิผลในการขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม สถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการจัดสรรทุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2564 ให้ดำเนินงานโครงการ โดยการสนับสนุนทุนวิจัยเชิงนโยบายตามความต้องการ

ของรัฐสภาและหน่วยงานภาครัฐ และการขับเคลื่อนผลงานวิจัยไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย 10 ชุดโครงการย่อยของโครงการวิจัยเรื่อง “ประเทศไทยในอนาคต (Future Thailand)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงได้จัดประชุม Public Policy Forum ประเด็น “อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เมื่อวันพุธที่ 1 ธันวาคม 2564 ผ่านช่องทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม Zoom Meeting และการประชุมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 110 คน ประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหาร ข้าราชการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา บุคคลในวงงานรัฐสภา ตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาองค์กรชุมชน และประชาชนผู้สนใจทั่วไป สรุปสาระสำคัญจากการประชุม ดังนี้

เวลา 09.00–09.15 นาฬิกา รองศาสตราจารย์สมพร อิศวิลานนท์ หัวหน้าโครงการวิจัยประสานงานสนับสนุนทุนวิจัยและผลักดันการใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและการบริหารราชการแผ่นดินได้กล่าวรายงานการจัดประชุม เรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” และเวลา 09.15–09.30 นาฬิกา นางวิภารัตน์ ดีอ่อง ผู้อำนวยการสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กล่าวเปิดการประชุม และนำเสนอวัตถุประสงค์การจัดประชุมครั้งนี้ คือ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากชุดโครงการวิจัยประเทศไทยในอนาคต จำนวน 2 เรื่อง คือ 1) เรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากรและโครงสร้างสังคม” และ 2) เรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติชนบทและท้องถิ่น” ซึ่งเป็นผลงานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างสังคมไทยในชนบทใน 20 ปีข้างหน้าสู่การขับเคลื่อน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ให้ทุนการสนับสนุนทุนวิจัยนวัตกรรม การให้บริการฐานข้อมูล ดัชนีการวิจัย การพัฒนาประเทศภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก และการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการวิจัย เพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศสู่การพัฒนานวัตกรรมมาตั้งแต่ปี 2563 เพื่อเป็นแนวทางการวางภาพอนาคตในระยะยาว การวิเคราะห์หายนุศาสตร์ การพยากรณ์ประชากรในระยะ 5–10–15–20 ปีข้างหน้า เพื่อนำข้อมูลไปกำหนดทิศทางที่มุ่งเน้นมิติสำคัญของประเทศ และมีชุดข้อมูลอันจะเป็นกฎหมายแม่บทของยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ในมิติด้านโครงสร้างสังคมชนบท อันมีเป้าหมายสำคัญเพื่อหาแนวทางการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง การปรับตัวของประชาชน จากสถานการณ์ภัยจากธรรมชาติ และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ภาคชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ และมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย ร่วมกันกำหนดกรอบการขับเคลื่อนงานพัฒนาประเทศต่อไป

ช่วงเวลา 09.30–10.30 นาฬิกา เป็นการนำเสนอรายงานวิจัยเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร โครงสร้างสังคม” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาว่าคนและความเป็นอยู่ในอีก 20 ปีข้างหน้าเป็นอย่างไร และจะอย่างไรให้ประเทศไทยจะก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางอย่างไร สรุปผลการวิจัย มีดังนี้

1. การคาดการณ์ประมาณครัวเรือนประเภทต่าง ๆ ในปี 2533-2583

ครัวเรือนที่พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกันมีการเกื้อหนุนช่วยกันดูแล มีการปลูกฝังทางวัฒนธรรม ประเพณีทางด้านครอบครัว การสร้างสายสัมพันธ์ต่าง ๆ มีลักษณะลดลงจากปี 2520 ซึ่งให้เห็นว่าอัตราการเกิดของเด็กไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ครัวเรือนที่เป็นแบบสามีภรรยาที่อยู่กันแบบไม่มีลูกเพิ่มสูงขึ้นด้วย และมีแนวโน้มครัวเรือนแบบพ่อแม่คนเดียวจะเพิ่มสูงขึ้น ส่วนประเด็นที่น่าเป็นห่วง คือ การที่ครัวเรือนอยู่ไม่พร้อมหน้า กล่าวคือ เด็กที่เกิดมาไม่ได้อยู่พร้อมหน้ากับพ่อแม่ เนื่องจากการบีบคั้นเชิงโครงสร้างทางสังคม และสถานการณ์บางอย่าง อาทิ ครัวเรือนพ่อคนเดียวหรือแม่คนเดียว พ่อเลี้ยงเดี่ยวหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ซึ่งเกิดจากความจำเป็นของภารกิจและหน้าที่การทำงาน ทำให้พ่อ แม่ ลูก ต้องแยกกันอยู่คนละครัวเรือน จากข้อมูลวิจัยชี้ให้เห็นว่าลูกที่อยู่กับพ่อแม่จะดีที่สุดและมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ดังนั้น ในอนาคตต้องมีการเตรียมสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์สำหรับรองรับเด็กจากครัวเรือนอยู่ไม่พร้อมหน้าให้มีพัฒนาการเท่าเทียมกับเด็กที่อยู่ในครัวเรือนพร้อมหน้า

2. การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชากรและโครงสร้างสังคม

1) ความสัมพันธ์ของครัวเรือนไทยมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตกล่าวคือ มีแนวโน้มของการเป็นโสดมากขึ้น ซึ่งจะเป็ทางออกของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งมิติการเกิดคู่รักไร้บุตรที่มีจำนวนมาก คนอยู่โดดเดี่ยวจะจัดกระจายมากขึ้น ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะครัวเรือนของประเทศญี่ปุ่น

2) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การกระจายอำนาจ และการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนแบบอยู่คนเดียวซึ่งพบในประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเกาหลี โดยสามีภรรยาจะอยู่กันแบบไม่มีลูกมากขึ้นส่งผลต่อการลดลงของครัวเรือนพ่อแม่ลูก และครัวเรือนสามรุ่นด้วย แต่จะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อันเกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจ

3) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ การถ่ายโอนทางเศรษฐกิจระหว่างในครอบครัว ความมั่งคั่งส่งผ่านจากคนรุ่นเก่าไปคนรุ่นใหม่แต่มูลค่าที่เหลืออยู่อาจจะไม่เพียงพอ ขณะที่ค่าครองชีพสูง แนวคิดการสร้างครอบครัว และการสร้างสายสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่วนความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมไทย การมองจากศาสนา จะเน้นเรื่องความเชื่อเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

3. ฉากทัศน์ (Scenario) อนาคตประเทศไทยในมิติประชากร และโครงสร้างสังคมมี 4 มิติ ดังนี้

1) กระจายอำนาจและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสำเร็จ ก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง แต่ครอบครัวปรับตัวรับภัยพิบัติไม่ได้

2) การกระจายอำนาจและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสำเร็จ ก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง และครอบครัวปรับตัวรับภัยพิบัติได้

3) การกระจายอำนาจและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไม่สำเร็จ ก้าวไม่พ้นกับดักรายได้ปานกลาง และครอบครัวปรับตัวรับภัยพิบัติไม่ได้

4) การกระจายอำนาจและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไม่สำเร็จ ก้าวไม่พ้นกับดักรายได้ปานกลาง แต่ครอบครัวปรับตัวรับภัยพิบัติได้

เวลา 10.00–12.00 นาฬิกา เป็นการนำเสนอรายงานการวิจัยเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติชนบทและท้องถิ่น” โดย นางฉวีลวดี บุรีกุล สถาบันพระปกเกล้า โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพของสังคมชนบทท้องถิ่นในอดีตและในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาเรื่องของฉกทัศน์ของสังคม ชนบท ท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และแนวโน้มความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงนำเสนอนโยบายที่เหมาะสมสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมชนบทและท้องถิ่นของประเทศไทย สรุปผลการวิจัย มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงสังคม ชนบท ท้องถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสังคม โดยเฉพาะโครงสร้างครอบครัว โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการบริโภค การเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และด้านการประกอบการของคนในพื้นที่ กล่าวคือ แรงงานนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นแต่แรงงานในภาคเกษตรลดลง เพราะมีการใช้เครื่องจักรมากขึ้น และด้วยพื้นที่ทางการเกษตรลดลง โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งพบว่า ประชากรการเสียชีวิตจากโรคมะเร็งเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการใช้สารเคมีที่เข้ามาจากต่างประเทศมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะเข้าถึงการรับบริการด้านสุขภาพแล้วก็ตาม

2. สภาพสังคม ชนบท ท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดจากอดีตสู่ปัจจุบัน กล่าวคือเดิมมีการพึ่งพาธรรมชาติ และแรงงานในครัวเรือน ปัจจุบันเป็นการพึ่งพาทุนนิยม และมีการพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น จะมีความผูกพันกับวัตถุนิยม สื่อออนไลน์ทำหน้าที่กล่อมเกลாதงสังคมแทนการกล่อมเกลาโดยครอบครัว

3. ความเสี่ยงด้านผลกระทบต่อสังคมชนบทท้องถิ่นในเชิงลบ

1) การเมือง เป็นการเมืองมีการรวมศูนย์อำนาจมากขึ้น และในระยะยาวมองว่าชนบทจะกลายเป็นพื้นที่แย่งชิงผลประโยชน์

2) เศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจทุนนิยมแบบไร้ศีลธรรมเพราะนายทุนเข้ามามีบทบาทถึงท้องถิ่นหรือในพื้นที่

3) สังคม เป็นสังคมของความไม่ไว้วางใจ ครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยม และเกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

4) สิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงไป ความมั่นคงทางอาหารในชนบทลดลงเพราะไม่สามารถปลูกพืชแบบดั้งเดิมได้ อันเนื่องมาจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำกิน

5) เทคโนโลยี ความเสี่ยงที่มาจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลต่อการดำรงชีวิตได้

6) กฎหมาย เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างรายได้เพราะไม่เอื้อต่อวิถีชาวชนบทที่จะดำรงชีวิตประกอบอาชีพให้มีรายได้ที่มากขึ้น

4. ความเป็นพลวัตของสังคม ชนบท ท้องถิ่น มี 4 แบบ ดังนี้

1) ชนบทแบบเกษตรดั้งเดิม จะมีความดั้งเดิมอยู่มาก วิถีชีวิตยังเป็นแบบเดิม ๆ ในพื้นที่ยังไม่มีอุตสาหกรรมเกิดขึ้น รูปแบบชุมชนจะมีร้านค้าหรือร้านค้าเล็ก ๆ อยู่ในหมู่บ้าน ชุมชนดำรงชีวิตแบบเดิม

2) ชนบทแบบผสมผสาน มีการพัฒนาขึ้นมาเล็กน้อย โดยการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ทางการเกษตร แต่จะทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น และชุมชนจะมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

3) ชนบทกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีการพัฒนาแต่มีการพึ่งพากัน โดยจะมีนายทุนใหญ่เข้ามาซื้อพื้นที่ทำกินในชุมชน

4) ชนบทที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนาพิเศษของรัฐ ประชาชนจะมีหนี้สินมากขึ้น และมีมลพิษในชุมชนมากขึ้น

5. ฉากทัศน์สังคม ชนบท ท้องถิ่น มี 4 แบบ ดังนี้

1) สังคมอมทุกข์ เกิดจากความเสียดังของคนในสังคมอยู่ระดับสูง โดยมีปัจจัยภายนอกเข้ามา และมีอิทธิพลสูง โดยเฉพาะปัจจัยทางการเมือง ถ้าหากไม่มีการพัฒนาขึ้นก็จะกลายเป็นสังคมอมทุกข์ ซึ่งสังคมอมทุกข์เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์ เป็นสังคมที่เลือกปฏิบัติเป็นสังคมที่ยึดถือวัตถุดิบเป็นตัวตั้ง

2) สังคมปนสุขปนทุกข์ ถึงแม้มีการพัฒนาบ้างในบางพื้นที่ แต่ครอบครัวไม่ได้ทำหน้าที่สมบูรณ์ในการกล่อมเกลาคิดใจของเด็กในอนาคตได้ดีเท่าที่ควร

3) สังคมสมดุลยั่งยืน เป็นสังคมผสมผสานแบบสมดุลซึ่งมองว่าสังคมชนบทเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมีบางที่พัฒนาตนเองได้ และใช้วิถีวัฒนธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาทำให้สังคมนี้จะเป็นสังคมที่อยู่ได้

4) สังคมอุดมสุข เป็นสังคมที่ยึดมั่นในคุณงามความดี การทำธุรกิจเป็นประโยชน์กับสังคมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัยพูดคุยด้วยความเข้าใจ โดยสถาบันทางศาสนาจะเป็นสถาบันกล่อมเกลาคิดใจ และเป็นที่พักของทุกคน และจะเป็นสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังส่วนการบริหารจัดการจะมีการกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอในการประชุมฯ ครั้งนี้ เป็นข้อมูลสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาจัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญในมิติประชากร โครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น เพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้นำไปสู่ผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทำนายในอนาคตทำให้เห็นภาพหรือฉากข้างหน้าเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จคือ มีการบริหารจัดการที่มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

สำนักวิชาการ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา. (ธันวาคม 2564). สรุปผลการประชุม Public Policy Forum

ประเด็น “อนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ” ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติประชากรโครงสร้างสังคม ชนบท และท้องถิ่น: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

(กุมภาพันธ์ 2564). กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่าสังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” (Transformation to Hi-Value and Sustainable Thailand). สืบค้น 10 มกราคม 2565 จาก [ldd.go.th/PDF/Development Plan No.13.pdf](http://ldd.go.th/PDF/DevelopmentPlan%20No.13.pdf).

งานวิจัยและพัฒนา

การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย

วิจัยโดย สิริกร นามลาบุตร และชนิดา เพชรทองคำ

เรียบเรียงโดย จันทมร สีหาบุญลี

ที่มา: น้ำมันเมล็ดกัญชง (Hemp Seed Oil), โดย Thai Biolex, 2564, สืบค้นจาก <http://www.thaibiorex.com/index.php/product/item/65-hemp-seed-oil>

เดิมกัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ต่อมาเมื่อมีการวิจัยว่าสารสกัดจากกัญชามีประโยชน์ทางการแพทย์เป็นอย่างมาก จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคและประโยชน์ในทางการแพทย์ได้ โดยมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2563 กำหนดเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์จากกัญชา คือ ให้สามารถนำกัญชาไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและการควบคุมของแพทย์ได้ งานวิจัยและพัฒนาดังกล่าวจึงขอเสนอผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องซึ่งน่าสนใจและมีประโยชน์เชิงข้อเสนอแนะด้านการขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งทำการศึกษาไว้เมื่อปี 2563 มีสาระสำคัญดังสรุปรายงานผลการวิจัยต่อไปนี้

นโยบายกัญชาของประเทศไทยเน้นการใช้ทางการแพทย์จึงมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมการจำหน่ายกัญชาสู่ตลาดมืด ทั้งที่มีการควบคุมไม่ให้มีการจำหน่ายกัญชาสู่ตลาดมืด รวมถึง

การควบคุมไม่ให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเสพติดกัญชา ประกอบกับกัญชามีปลูกในทุกบ้านและไม่มีค่าใช้จ่ายในการนำมาใช้ และที่สำคัญ คือ งานวิจัยในระดับสากล ระบุว่า กัญชาเป็นประตูดูดสารเสพติดร้ายแรงอื่น อย่างไรก็ตาม การใช้กัญชาทางการแพทย์คงเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย อีกทั้งผลิตภัณฑ์กัญชาบางรายการจัดอยู่ในพระราชบัญญัติยาเสพติด การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองทั้งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์กัญชาต้องมีการขออนุญาตและดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ระบุในกฎกระทรวงอย่างเข้มงวด พร้อมกับการกำหนดกรอบนโยบายและแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่จะต้องจัดทำให้ครบวงจร ซึ่งต้องอาศัยความครบถ้วนของข้อมูลความรู้ และหลักฐานทางวิชาการมาใช้ในการกำหนดนโยบายและเพื่อปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินผลนโยบายกัญชาก่อน เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการให้ครบวงจร สำหรับจังหวัดหนองคายมีการนำเข้าสารเสพติดทุกประเภทตามแนวชายแดน เช่น อ้าเภอเมืองหนองคาย อ้าเภอสังคม อ้าเภอศรีเชียงใหม่ อ้าเภอโพนพิสัย และอ้าเภอรัตนวาปี เป็นต้น สารเสพติดที่ถูกลักลอบนำเข้า ได้แก่ ยาบ้า และกัญชา ทำให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบนำเข้าสารเสพติดผิดกฎหมายรวมทั้งกัญชา เมื่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษมีการปรับปรุงแก้ไข ประกอบกับนโยบายกัญชาตามข้อมูลข้างต้นอาจส่งผลให้สถานการณ์การใช้สารเสพติดประเภทกัญชาในพื้นที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามมิติทางกฎหมายและนโยบาย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษารอบนโยบายและการติดตามผลของนโยบายกัญชาในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษารอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชา ในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานตามนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดหนองคาย ผู้นำชุมชน เครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายกัญชา โรงเรียนกลุ่มงานปกครอง โรงพยาบาล กองอาสารักษาดินแดน จังหวัดหนองคาย ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดหนองคาย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เรือนจำหนองคาย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดหนองคาย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายกัญชา เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก มีจำนวน 124 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาวิจัย

กระบวนการดำเนินโครงการเริ่มด้วยการเปิดประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนที่สนใจในการปลูกกัญชาลงทะเลเบียนขอปลูกกัญชาที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจและมีความเห็นคล้อยตามนโยบายของพรรคการเมืองพรรคหนึ่งซึ่งส่งเสริมการปลูกกัญชาตามนโยบายพืชแก้จน พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ กัญชาเสรี โดยมีเป้าหมายต้องการปลดกัญชากอกจากการเป็นยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้หลังประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาและพืชกระท่อมไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคร้ายได้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับ และใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการให้ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านยาของประเทศและป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยา แต่สภาพจริงในทางปฏิบัติผู้ที่สนใจปลูกกัญชาไม่สามารถปลูกได้ ถึงแม้นโยบายของรัฐบาลจะผ่อนปรนให้ใช้ประโยชน์จากกัญชาในทางการแพทย์และการศึกษาวิจัย แต่ไม่ได้หมายความว่า ประชาชนทั่วไปจะสามารถดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับกัญชาโดยไม่ได้ขออนุญาตได้ เนื่องจากกัญชายังเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 การผลิต เพาะปลูก นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองหรือเสพโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดตามกฎหมาย การขับเคลื่อนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เริ่มจากหน่วยงานสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย มีการจัดประชุม 2 ครั้ง คือ 1) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรป้องกันยาเสพติด เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถเข้าใจว่ากัญชายังไม่ได้รับอนุญาตให้ปลูกได้อย่างเสรี 2) มีการจัดกิจกรรมสัมมนาสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกัญชาและการใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรให้ได้รับรู้ถึงประโยชน์และโทษของกัญชา นโยบายกัญชาเป็นนโยบายที่ดีที่สามารถนำมาใช้กัญชาทางการแพทย์ รักษาโรค แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการถ่ายโอนนโยบาย มีการประชุม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบรมวิธีการปลูก การเก็บรักษากัญชา ผู้ที่สนใจในการปลูกกัญชาให้รวมเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย พบว่า ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดมีหลายสาเหตุ เช่น การประสานงานโครงการไม่ชัดเจน ไม่มีหน่วยงานหลักที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ขาดผู้สื่อสารในด้านนโยบายกัญชาที่ชัดเจน ผลกระทบด้านการแพทย์ เศรษฐกิจ/สังคม ด้านการแพทย์ พบว่า ประชาชนไม่ทราบว่าส่วนประกอบส่วนไหนของกัญชาที่สามารถนำมาใช้รักษาโรคได้ รวมถึงการใช้อย่างถูกวิธีเพื่อไม่ให้เกิดโทษหรือผลข้างเคียงต่อร่างกายและยังไม่มีข้อสรุปแน่ชัดถึงผลของกัญชาต่อการรักษาในอีกหลายโรค ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้สูงมาก แต่ในขณะเดียวกันการสกัดกั้นการใช้ทางการแพทย์และการสันตนาการทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปราบปรามยาเสพติด ด้านสังคม พบว่า การใช้กัญชาเชิงสันตนาการ ถ้าเสพยาในปริมาณที่มาก ทำให้เมา หลอนประสาท เกิดการทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย

3. ศึกษาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานตามนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย พบว่า แนวทางการปรับปรุงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเร่งประชาสัมพันธ์นโยบายกัญชาเสรี ควรมีพื้นที่นำร่องจังหวัดนำร่อง ส่งเสริมให้เอกชนปลูกหรือภาครัฐปลูกเองในรูปแบบแปลงทดลองนำร่อง มีห้องวิจัยที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ภาครัฐควรส่งเสริมและให้ความรู้ทุกระดับ ในผลิตภัณฑ์ของต้นกัญชา วิธีการปลูก การเก็บรักษา และการตลาดที่เป็นการลงมือปฏิบัติจริง สร้างความน่าเชื่อถือให้เห็นผลดีของการนำ

ส่วนประกอบของกัญชามาใช้ได้และเห็นผลดีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยทุกวัยที่เป็นโรคต่าง ๆ ตามที่ทางการแพทย์กล่าวถึง โดยเฉพาะโรคมะเร็ง โรคเบื่ออาหาร

อภิปรายผล

1. การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย

ชาวบ้านยังไม่ได้ปลูกกัญชาและไม่สามารถเข้าถึงได้ เป็นเพราะนโยบายของพรรคที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของกฎหมายไม่สามารถทำได้จริงเพราะอยู่ในระหว่างเสนอร่างกฎหมายให้ชาวบ้านปลูกกัญชานอกจากนี้แล้วการปลูกในครัวเรือนเองผิดกฎหมายและติดกฎบัตรสหประชาชาติอีกด้วย การนำไปใช้ได้เฉพาะกรณีประโยชน์ทางการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคร้ายได้การดูแลและควบคุมของแพทย์เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัย ผกาทิพย์ รื่นระเริงศักดิ์ (2562) ศึกษาเรื่องกัญชากับการรักษาโรค มีการใช้สารกลุ่ม Cannabinoids และ Endocannabinoids ในการรักษาโรค เช่น เบาหวาน ความดันสูง จิตเภท และโรคย้ำคิดย้ำทำ ทำไมในทางปฏิบัติชาวบ้านในชุมชนจึงถึงยังปลูกเองไม่ได้ นโยบายกัญชาเป็นนโยบายที่ดี เนื่องจากใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อการดูแลรักษาผู้ป่วย และการศึกษาวิจัยได้แต่ยังไม่มีความชัดเจนสถานการณ์ปัจจุบันในจังหวัดหนองคาย มีการประชุมกันคน ผู้ใหญ่บ้านและให้ประชาชนที่สนใจในการปลูกกัญชามาลงทะเบียนโดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถปลูกได้ เพราะยังถือว่ากัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ถ้าประชาชนปลูกจะต้องถูกจับกุมและถูกดำเนินคดี กล่าวคือ องค์การสหประชาชาติมีข้อกำหนดเรื่ององค์การกลางในการกำกับดูแลการใช้กัญชาทางการแพทย์ ในกรณีที่มีการเพาะปลูกกัญชาหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดตั้งองค์การกลาง หรือหน่วยงานกัญชาแห่งชาติขึ้นมากำกับดูแลเขตพื้นที่และที่ดินที่จะปลูกกัญชาและจัดตั้งระบบการออกไปอนุญาต ซึ่งขณะนี้มีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นองค์การกลางที่รับผิดชอบ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายกัญชาในหนองคาย

มีความสอดคล้องกับพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศมีความสอดคล้องกับประเทศอื่นหรือไม่ อย่างไรก็ตามปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินโครงการการศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคายมีหลายสาเหตุ เช่น การประสานงานโครงการไม่ชัดเจน ไม่มีหน่วยงานหลักที่เป็นผู้รับผิดชอบ ขาดผู้สื่อสารในด้านนโยบายกัญชาที่ชัดเจน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมกับทางอำเภอ และนำมาถ่ายทอดให้ชุมชนฟัง การประชาสัมพันธ์และการติดตามไม่มีความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ผู้สนใจปลูกกัญชา ยังสับสนเกี่ยวกับนโยบายกัญชาเสรี การพัฒนา กัญชาไทยซึ่งในพื้นที่จังหวัดสกลนครก็มีปัญหาเช่นเดียวกัน แต่ได้รวมกลุ่มเป็นสภา กัญชา โดยจัดตั้งสภา กัญชาแห่งประเทศไทย เป็นแหล่งข้อมูลและให้ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวข้องกับกัญชา สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ กลุ่ม SME เกษตรกร ภาคเอกชน ภาครัฐ สถาบันการศึกษา ปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์ โดยใช้ฟาร์มกัญชาและการรักษาโรคจากสมุนไพร กัญชาผลิตภัณฑ์ให้จังหวัดสกลนคร เป็นเมืองต้นแบบสกลนครโมเดล เมืองแห่งกัญชาโลก ในต่างประเทศก็มีปัญหาและอุปสรรค เช่น ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กัญชาถูกจัดเป็นยาเสพติดผิดกฎหมาย ในสหราชอาณาจักรให้ใช้ทางการแพทย์ แต่การครอบครองกัญชาเพื่อบริโภคส่วนตัวจะได้รับการตีความจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมากกว่าการจับกุมดำเนินคดี ในประเทศสหรัฐอเมริกาการใช้ยาตามใบสั่งแพทย์เป็นสาเหตุสำคัญในการเพิ่มปัญหา ยาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ทูมาและมานพ คณะโต (2556) พบว่า สภาพปัญหาในพื้นที่ปลูกกัญชามีการปลูกในพื้นที่แต่ละจำนวนลงและมีนายทุนเป็นผู้สนับสนุน

ทำให้ราคาสูงมาก จึงมีผู้ลักลอบปลูกกัญชา ประกอบกับกฎหมายที่บังคับใช้ไม่รุนแรงและไม่เข้มงวด การมีมาตรการแนวทางในการดำเนินงานซึ่งอาจทำได้โดยผู้ปฏิบัติในพื้นที่เป็นผู้เสนอ เพื่อให้ตรงกับการป้องกันและการปราบปรามในพื้นที่นั้น ๆ ที่สามารถดำเนินงานได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้ปฏิบัติและผู้รับนโยบาย ควรเปิดเวทีประชุมเพื่อให้มีนโยบายที่สอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเกิดผลดีทั้งผู้วางนโยบาย ผู้ปฏิบัติและที่สำคัญคือ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ การใช้กัญชาทางการแพทย์ของประเทศไทยเท่าที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้มีความแตกต่างหรือความเหมือนนโยบายตั้งต้นหรือไม่ หากต่าง จะต่างเพราะอะไร กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ข่าว คนใกล้ชิด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 พรรคการเมืองหนึ่ง ปากต่อปาก สนทนากัน หนังสือพิมพ์ วิทยุ การประชุมของผู้นำชุมชนจากอำเภอและมาทำประชาคมในหมู่บ้าน รู้ในด้านารอนุญาตให้ปลูกกัญชาทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคต่าง ๆ เช่น มะเร็ง แต่มีความแตกต่างจากนโยบายตั้งต้น กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจให้ปลูกกัญชาได้ครัวเรือนละ 6 ต้น และน้ำมันกัญชานำมาทำเป็นส่วนผสมอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ทูมาและมานพ คณะโต (2556) พบว่า ผู้ปฏิบัติและผู้รับนโยบายควรเปิดเวทีประชุมเพื่อให้มีนโยบายที่สอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเกิดผลดีทั้งผู้วางนโยบาย ผู้ปฏิบัติและที่สำคัญคือ ชุมชนที่เกี่ยวข้องจะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนโยบายกัญชา กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ผลกระทบทางการแพทย์ เศรษฐกิจ และสังคม สอดคล้องกับข้อเท็จจริงคือ **ด้านการแพทย์** แม้จะมีการประกาศใช้นโยบายปลดล็อกกัญชาเสรี แต่กัญชาก็ยังคงสถานะเป็นยาเสพติด เพียงแต่การผ่อนปรนให้ใช้เพื่อรักษาโรคที่เป็นข้อบ่งใช้ของกัญชาและอยู่ภายใต้ความดูแลของแพทย์เท่านั้น แต่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจไม่ถูกต้อง คิดว่านโยบายกัญชาเสรีให้เสพเพื่อความบันเทิงกัน และหาซื้อมาใช้ด้วยตัวเองได้อีกทั้งมีการรับรู้กัญชาสามารถนำมารักษาโรคได้ เช่น น้ำมันกัญชา แต่ไม่ทราบถึงการใช้กัญชาและองค์ประกอบทางเคมีที่แน่นอน รวมถึงการใช้อย่างถูกวิธีเพื่อไม่ให้เกิดโทษ หรือผลข้างเคียงต่อร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับโครงการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนต่อเรื่องกัญชาทางการแพทย์ ของสุริยีน บุญแท้ (2563) พบว่า ส่วนใหญ่เข้าใจไม่ถูกต้องหรือไม่ทราบเลย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของกัญชา กัญชารักษาโรคมะเร็งให้หายได้ และกัญชาใช้รักษาโรคนอนไม่หลับได้ **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า กัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้สูงมาก แต่ในขณะที่เดียวกันการสกัดกั้นการใช้ทางการแพทย์และการสันตนาการ ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธานี วรภัทร์ (2562) พบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจของไทยในสถานะผู้เสพสารเสพติดประเภทกัญชามีผลมาจากมิติทางกฎหมายอาญา เป็นการสกัดกั้นการใช้ทางการแพทย์และการสันตนาการส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปราบปรามของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและยังทำให้ประเทศเสียโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับนวน้อย ตรีรัตน์ และนพฤทธิ อนันนภิบุตร (2546) การสัมมนาวิชาการประจำปี ความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มที่ 1 ผลกระทบต่อความมั่นคงของคนไทยจากสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ ยาเสพติดกับความมั่นคงของคนไทย เมื่อปีงบประมาณ 2535 รัฐบาลไทยจัดสรรเงินงบประมาณสำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นเงิน 272 ล้านบาท แต่ในปี 2547 จำนวนเงินเพิ่มขึ้นเป็น 4,400 ล้านบาท ซึ่งกล่าวได้ว่าปัญหายาเสพติดทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปราบปรามเป็นอย่างมาก **ด้านสังคม** พบว่า การเสพเพื่อความบันเทิงหรือสันตนาการ ยังคงต้องห้าม เนื่องจากกัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นการผ่อนปรนให้ใช้กัญชา เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์เท่านั้น ถ้าเสพยาในปริมาณที่มากทำให้เมา หลอนประสาท เกิดการทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา บุญจำนง และมานพ คณะโต (ออนไลน์) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง รูปแบบการใช้กัญชาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสูบใบแห้ง คิดเป็นร้อยละ 53.4 และผู้ใช้กัญชาร้อยละ 31.5 ยอมรับว่าการใช้กัญชาไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ และร้อยละ 46.6

เห็นว่า จะนำไปสู่การใช้ยาเสพติดร้ายแรงชนิดอื่นต่อไปร้อยละ 82.6 เห็นว่า การใช้กัญชาเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร้อยละ 88.2 เห็นว่าการใช้กัญชามีผลต่อสัมพันธภาพทางสังคม และร้อยละ 39.3 ระบุว่าการใช้กัญชา ร่วมกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ความสามารถในการขับรถและควบคุมเครื่องจักรลดลงจนนำไปสู่การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุได้ ร้อยละ 70.2 ยอมรับไม่ได้หากยินยอมให้เยาวชนใช้กัญชา และร้อยละ 45.5 ยอมรับไม่ได้หากยินยอมให้ผู้ใหญ่ใช้กัญชาแม้เพียงเดือนละ 1-2 ครั้งก็ตาม และสอดคล้องกับผลสำรวจของสุรียัน บุญแท้ (2563) พบว่า ผู้ที่ใช้กัญชาเพื่อสันตนาการทราบถึงผลเสียที่จะเกิดกับตัวเองไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ แต่ก็ยังคงใช้เพื่อการรักษาโรค

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำมากล่าวอ้างถึงผลกระทบทางลบของการใช้กัญชาแบบสันตนาการ จะทำเป็นเชิงสำรวจและเชิงปริมาณ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัย การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย ใช้วิธีเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นบริบท (Context) ทางสังคมจังหวัดหนองคาย ในพื้นที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอสังคม นอกจากนี้แล้วคณะผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย เป็นคนในพื้นที่เป็นข้อได้เปรียบ ค้นเคยสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่างทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น สรุปการใช้สารสกัดกัญชาทางการแพทย์ควรเป็นไปตามข้อบ่งชี้ที่มีหลักฐานทางการแพทย์ที่มีมาตรฐานรองรับ จ่ายและติดตามดูแลโดยบุคลากรทางการแพทย์ที่ได้รับการอนุญาตและรับรองสิทธิในการจ่ายสารสกัดกัญชาเท่านั้น ประโยชน์ของสารสกัดกัญชา แบ่งประโยชน์เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอาการที่กัญชามีหลักฐานพอควรว่าสามารถใช้บรรเทาอาการได้ การเจ็บปวดเรื้อรังในผู้ใหญ่ คลื่นไส้อาเจียนจากเคมีบำบัด อาการกล้ามเนื้อหดเกร็ง ในผู้ป่วยปลอกประสาทเสื่อมแข็ง (multiple sclerosis หรือ MS) โรคลมชักที่รักษายากในเด็ก และโรคลมชักที่ดื้อยา ภาวะปวดปลายประสาทที่รักษาด้วยวิธีอื่น ๆ แล้วไม่ได้ผล

2. กลุ่มโรค/กลุ่มอาการที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาผลของการใช้รักษา โรคพาร์กินสัน โรคอัลไซเมอร์ โรควิตกกังวลทั่วไป ผู้ป่วยที่ต้องดูแลแบบประคับประคอง มะเร็งระยะสุดท้าย เพิ่มการอยากอาหาร ลดการสูญเสียน้ำหนักในผู้ป่วยเอชไอวี/เอดส์ ลดอาการตื่นเต้น (Improving anxiety symptom) ทดสอบโดยให้พูดในที่สาธารณะใน Social anxiety disorder และ ลดอาการของ PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder)

3. กลุ่มโรค/กลุ่มอาการอาจมีประโยชน์ในการรักษา แต่ยังขาดข้อมูลจากงานวิจัยสนับสนุนที่ชัดเจนเพียงพอในประเด็นความปลอดภัยและประสิทธิผล ซึ่งต้องศึกษาวิจัยในการทดลอง เช่น ความจำเสื่อม (Dementia) และการรักษาโรคเมเร็งชนิดต่าง ๆ แนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานตามนโยบายกัญชา โครงการการศึกษากรอบและติดตาม ประเมินผลนโยบายกัญชา มีแนวทางการปรับปรุงดังนี้

1) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเร่งประชาสัมพันธ์ ด้วยแผ่นพับ โปสเตอร์ เนื่องจากชุมชนมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง รวมกลุ่มลงทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ปลูกกัญชาโดยเสรีได้แต่ที่จริงแล้ว กัญชายังเป็นยาเสพติดและผิดกฎหมายนโยบายกัญชาเสรี

2) ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีพื้นที่นำร่อง จังหวัดนำร่อง ส่งเสริมให้เอกชนปลูกหรือภาครัฐปลูกเอง ในรูปแบบแปลงทดลองนำร่อง มีห้องวิจัยที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

3) ภาครัฐควรส่งเสริมและให้ความรู้ทุกระดับ ในผลิตภัณฑ์ของต้นกัญชา เช่น วิธีการปลูก การเก็บ รักษา และการตลาด เป็นต้น

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอธิบายในข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับกัญชา ให้ประชาชนได้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ว่าปลูกกัญชาได้หรือไม่

5) ภาครัฐควรมีผู้เชี่ยวชาญที่ขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรี ให้บุคคลที่สนใจ เครือข่าย ได้รับความรู้ ในด้านกัญชาเพิ่มมากขึ้นด้วยการติดตามและประเมินทุก 6 เดือน อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ทูมา และ มานพ คณะโต (2556) พบว่า สภาพปัญหาในพื้นที่ปลูกกัญชามีการปลูกในพื้นที่เพียงแต่ ลดจำนวนลงและมีนายทุนเป็นผู้สนับสนุน ทำให้ราคาสูงมาก จึงมีผู้ลักลอบปลูกกัญชาอย่างผิดกฎหมายที่ จะกระทำความผิด ประกอบกับกฎหมายที่บังคับใช้ไม่รุนแรงและไม่เข้มงวดมากพอ ควรมีการปรับแก้กฎหมายให้ไปในทิศทางเดียวกันกับรายงานการวิจัยและต้องมีความทันสมัย สอดคล้องงานวิจัยของสุนทร พุทธศรีจารุ (2562) พบว่า แต่ละประเทศมีความเหมือนกันในการควบคุมเรื่องของการเข้าถึงพื้นที่การปลูกกัญชา มาตรการรักษาความปลอดภัย และป้องกันการเข้าถึงพื้นที่ รวมถึงระบบที่ใช้ในการติดตามกัญชา

3. ผลการกำกับติดตามและประเมินผล

การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย เป็นเพียงนโยบาย เฉพาะของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ซึ่งไม่เป็นนโยบายตามมติคณะรัฐมนตรีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ มีเพียงการประชุมผู้นำชุมชนและลงทะเบียนปลูกกัญชา และการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชน เป็นต้น

4. วิจัยและสรุปผลการดำเนินงาน 1) โครงการการศึกษากรอบและติดตามประเมินผล

นโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย ไม่มีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในเรื่องกัญชาเป็นหลัก ขาดการประสานงาน ที่เป็นระบบ ในด้านการให้ความรู้และให้ข้อมูลถึงผลดี ผลเสียของการปลูกกัญชา 2) การประชาสัมพันธ์ในเรื่อง กัญชาไม่ทั่วถึง รับรู้แต่เพียงว่าให้ใครที่สนใจปลูกกัญชา รวมกลุ่มกันเป็นวิชากิจชุมชน ลงทะเบียนปลูกกัญชา และแล้วยังไม่มีความคืบหน้า 3) นโยบายกัญชา เป็นนโยบายที่ดีที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ที่ดีขึ้น แต่นำไปปฏิบัติ ยากมาก เนื่องจากนโยบายไม่ชัดเจน

5. ผลอื่น ๆ ที่ได้นอกเหนือจากเป้าหมายที่วางไว้ 1) นโยบายกัญชา มีหน่วยงานสภาเกษตรกร

จังหวัดหนองคาย จัดประชุมเพื่อรายงานสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบัน การให้ความรู้ด้านการครอบครองยา เสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาสำหรับผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้เพื่อรักษาโรคเฉพาะตัว และการ จัดกิจกรรมสัมมนาสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกัญชาและการใช้กัญชาทางการแพทย์ ซึ่งการถ่ายทอด ข้อมูลไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลได้ทั่วถึง ประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย มีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น 2) นโยบายกัญชาเป็นนโยบายที่ดี แต่นำไปปฏิบัติค่อนข้างยาก กล่าวคือ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ไม่สามารถปลูกกัญชาบ้านละ 6 ต้นได้ เนื่องจากกัญชายังเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ใช้เฉพาะในด้านการแพทย์ เท่านั้น 3) การประชาสัมพันธ์นโยบายกัญชาไม่ทั่วถึงประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ประชาชนยังเข้าใจว่า การใช้กัญชาในสันตนาการ การนำมาเป็นส่วนผสมของอาหาร และนำน้ำมันกัญชา มาใช้เพื่อการรักษาโรค บางชนิดโดยไม่ผิดกฎหมาย

ข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย ดังนั้น จึงควรศึกษากระบวนการทางสังคมที่ใช้ควบคุมปัญหาจากนโยบายกัญชาว่ามีมาตรการอะไรบ้างที่ใช้ควบคุมปัญหาจากนโยบายกัญชา
2. ควรมีการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับนโยบายกัญชา
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ เพื่อศึกษารอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชา ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย 1) ควรมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับกัญชาอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาการเสพติดที่จะเกิดขึ้นตามมา 2) ควรมีการปรับแก้กฎหมายเกี่ยวกับกัญชา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมไทยและสังคมโลก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนโยบายกัญชา ควรมีการบูรณาการร่วมกัน โดยมีมาตรการรองรับในเรื่องกัญชา การป้องกันการลักลอบนำเข้าประเทศตามบริเวณชายแดน และการจัดระบบควบคุมกัญชา
2. การสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกัญชา เพื่อให้ตระหนักถึงโทษและประโยชน์ของกัญชา เช่น การอบรม การจัดกิจกรรม การจัดทำสื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกัญชา เป็นต้น
3. ต้องมีการติดตามประเมินผลจากการใช้นโยบายกัญชาเสรี ทั้งทางตรงและผลกระทบ
4. ควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกัญชา เช่น วิธีการปลูกกัญชา สายพันธุ์กัญชาต่าง ๆ และการตลาด เป็นต้น

ความคิดเห็นของผู้เรียบเรียงบทความวิจัย

การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับพืชกัญชาของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางกฎหมาย มิติทางการแพทย์ มิติทางสังคม และมิติสากล เป็นต้น การกำหนดนโยบายให้พืชกัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจทางการแพทย์นั้นจะต้องปรับปรุงแก้ไขมิติทางกฎหมายให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของประชาชนจะต้องสามารถเข้าถึงพืชกัญชาได้ตั้งแต่ การเพาะปลูก การใช้ประโยชน์ทางอาหารและยารักษาโรค การปลูกพืชกัญชาเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจและเพื่อการค้า เป็นต้น ส่วนมิติทางการแพทย์นั้นจะต้องมีผลงานการศึกษาวิจัยเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศว่า พืชกัญชานั้นออกฤทธิ์ให้ผลต่อการรักษาโรคชนิดต่าง ๆ ตามข้อบ่งชี้อย่างแท้จริง ขณะที่มิติทางสังคมนั้นการกำหนดนโยบายเพื่อรักษาโรคของพืชกัญชา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐจะต้องสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการขออนุญาตมีไว้ครอบครอง การปลูก การสกัดเป็นสารยา ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อด้านสันติภาพการ สำหรับมิติสากล การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับพืชกัญชาของไทยจะต้องได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับในระดับสากล เนื่องจากพืชกัญชาในระดับสากลยังถือว่าเป็นยาเสพติดและอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ในบางประเทศที่ยังไม่แพร่หลายมากนัก อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบายเพื่อให้พืชกัญชามีประโยชน์ทางการแพทย์นั้น

การศึกษาวิจัยในพื้นที่จังหวัดหนองคายจะกลายเป็นต้นแบบของการศึกษาที่จังหวัดอื่น ๆ ภายในประเทศสามารถนำไปศึกษาเพื่อต่อยอดและกำหนดนโยบายให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ในแต่ละจังหวัดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สิริกร นามลาบุตร, และ ชนิตา เพชรทองคำ (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ ชื่อโครงการ การศึกษากรอบและติดตามประเมินผลนโยบายกัญชาในจังหวัดหนองคาย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์.

ภาพอ้างอิง

Thai Biolex. (2564). น้ำมันเมล็ดกัญชง (Hemp Seed Oil). สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.thaibiorex.com/index.php/product/item/65-hemp-seed-oil>

งานวิจัยและพัฒนา

การตอบสนองการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในกองทุนหลักประกันสุขภาพ ระดับท้องถิ่นของอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

วิจัยโดย ปาจริย์ เนียมจันทร์ และคณะ

เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

ที่มา: Key Success ขับเคลื่อนกองทุนสุขภาพตำบลอย่างไรให้ได้ A+ เทศบาล ตำบลบ้านหลวงเชียงใหม่, โดย เทศบาลตำบลบ้านหลวง, 7 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <https://www.thecoverage.info/index.php/interview/content/237>

การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ตามประกาศฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2557 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการและส่งเสริมให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ อาทิ กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพที่มีความเสี่ยงและกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสุขในพื้นที่และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร มีจำนวนทั้งหมด 13 กองทุน ได้มีการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และฟื้นฟูสมรรถภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้กำหนดไว้ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในอำเภอโพทะเลนั้นมีการเสนอ

โครงการต่าง ๆ เพื่อของงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองตามชุดสิทธิประโยชน์ที่กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่กำหนดแต่การได้มาของโครงการต่าง ๆ นั้น พบว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร มีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งบางกองทุนฯ จะมีการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนทุก ๆ ปี ให้ประชาชนภาคีเครือข่ายและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามาร่วมระดมความคิดร่วมแก้ไขปัญหาที่เป็นปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ จากข้อมูลงานยุทธศาสตร์อำเภอโพทะเล พบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนจากภาคประชาชนนั้นค่อนข้างน้อย เนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจกระบวนการจัดทำแผนกองทุนฯ และมีการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนทุก 3 ปี ทำให้ในแต่ละปีจะมีการจัดทำโครงการกิจกรรมจากแผนสุขภาพชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งเป็นการนำแผนโครงการเดิมจากปีที่ผ่านมาปรับปรุงใหม่แต่รายละเอียดกิจกรรมไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้มีความสนใจศึกษาการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ในกลุ่มผู้สูงอายุของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่หรือไม่ เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผนงานโครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เขตอำเภอโพทะเลนั้น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการจากหลายภาคส่วนค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะการดำเนินงาน กิจกรรมตามสิทธิที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม รวมทั้งประเมินการตอบสนองการจัดบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโดยดำเนินการศึกษาตามกรอบแนวคิด “การตอบสนอง” เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นหนึ่งในเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของระบบบริการสุขภาพตามกรอบแนวคิดในการประเมินสมรรถนะของระบบบริการสุขภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่ออธิบายลักษณะการดำเนินงานแผนงานโครงการและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่
2. เพื่อประเมินการจัดกิจกรรมตามสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่
3. เพื่อประเมินการตอบสนองการจัดบริการสุขภาพของผู้สูงอายุตามสิทธิประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่จัดบริการให้ผู้สูงอายุ

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มติดสังคม จำนวน 336 คน ได้แก่ กองทุนเทศบาลตำบลทุ่งน้อย จำนวน 190 คน และกองทุนองค์การบริหารส่วนตำบลทะนง จำนวน 146 คน 2) กลุ่มติดบ้าน จำนวน 48 คน ได้แก่ กองทุนเทศบาลตำบลทุ่งน้อย จำนวน 10 คน และกองทุน องค์การบริหารส่วนตำบลทะนง จำนวน 38 คน และ 3) กลุ่มติดเตียง จำนวน 12 คน ได้แก่ กองทุนเทศบาล ตำบลทุ่งน้อย จำนวน 2 คน และกองทุนองค์การบริหารส่วนตำบลทะนง จำนวน 10 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนสุขภาพ แผนงานโครงการของกองทุนฯ กิจกรรมที่จัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มของกองทุนฯ ขนาดกลางและขนาดใหญ่ จำนวน 2 กองทุน คือ กองทุนเทศบาลตำบลทุ่งน้อยและกองทุนองค์การบริหารส่วนตำบลทะนง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจงจากผู้จัดทำแผน งานโครงการของกองทุนฯ กลุ่มตัวอย่างกองทุนละ 3 คน จาก 3 หน่วยงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 6 คน

ผลการศึกษารายวิจัย

1. ลักษณะการดำเนินงานตามแผนงานโครงการและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน โครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่พบว่า กระบวนการจัดทำแผนงานโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการเป็นขั้นตอนสำคัญของการได้มาซึ่งแผนงานโครงการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตั้งแต่การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมกระบวนการเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ครอบคลุมทุกกลุ่มวัยเป็นตัวแทนในการจัดทำแผนข้อมูลในส่วนวัสดุอุปกรณ์ต้องมีความพร้อม สถานที่ในการจัดทำแผนเหมาะสมในการแบ่งกลุ่มร่วมคิด วิเคราะห์ที่เสนอปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งวิเคราะห์ทุนในชุมชนผ่านเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนเพื่อให้รู้ทุนทางสังคม จุดเสี่ยงที่ต้องระวังในพื้นที่ของตนเอง ทุนทางสังคมที่ร่วมกันวิเคราะห์นั้นสามารถช่วยสนับสนุนกิจกรรมบางกิจกรรมตามโครงการในการแก้ไขปัญหาได้ การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากการที่ชุมชนเสนอปัญหาที่มีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน 2) ขั้นตอนดำเนินการ เป็นการพิจารณาอนุมัติแผนงาน โครงการที่ชุมชนร่วมกันคิดวิเคราะห์และดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่เสนอโดยการเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนต้องยึดตามระเบียบกองทุนฯ ผ่านการกลั่นกรองพิจารณาโครงการจากคณะกรรมการกองทุนฯ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมโครงการของผู้สูงอายุนั้นมีข้อจำกัดของชมรมผู้สูงอายุที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้เอง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะต้องเป็นที่เล็งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้ส่วนการเบิกจ่ายงบประมาณนั้นชมรมผู้สูงอายุจะเป็นผู้เบิกจ่ายงบประมาณด้วยตนเอง 3) ขั้นตอนสรุปผลการสรุปผลการดำเนินโครงการต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการที่ตั้งไว้ และจัดทำเอกสารหลักฐานเบิกจ่ายงบประมาณตามโครงการเพื่อส่งคืนให้กับกองทุนฯ

2. การจัดกิจกรรมตามสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มในแผนงานโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่พบว่า นอกจากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพียง 1 โครงการต่อปียังพบว่าการดำเนินกิจกรรมตามโครงการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ครอบคลุมตามสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ควรได้รับจึงจำเป็นต้องมีโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงงานประจำของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่จะต้องจัดบริการสาธารณสุขตามสิทธิประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มในพื้นที่ กิจกรรมตามสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุมีการดำเนินงานทั้งโครงการที่ใช้งบประมาณกองทุนฯ และแผนงานประจำที่ไม่ใช้งบประมาณ ซึ่งในการดำเนินการนั้นมีทั้งโครงการและแผนงานประจำที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรงและกลุ่มวัยทำงานเป็นหลักแต่ดำเนินการต่อเนื่องจนถึงวัยผู้สูงอายุโดยพบว่า สิทธิประโยชน์การจัดบริการสาธารณสุขในกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นแผนงานประจำของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามมาตรฐานครอบคลุมสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุได้มากกว่าเมื่อเทียบกับโครงการต่าง ๆ ที่ของงบประมาณแก้ไขปัญหา

3. การตอบสนองการจัดบริการสุขภาพของผู้สูงอายุตามสิทธิประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ ระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่จัดบริการให้ผู้สูงอายุ พบว่าการตอบสนองแบ่งเป็น 2 มิติ คือ 1) มิติการให้ความเคารพในความเป็นตัวบุคคล โดยเน้นตัวผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุที่กองทุนฯ จัดให้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการให้เกียรติ ด้านการให้ความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง และด้านการเก็บความลับ จากการศึกษาการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับมิติการให้ความเคารพในความเป็นตัวบุคคล ได้แก่ กิจกรรมบริการตรวจประเมินสภาวะสุขภาพทางกาย ทางใจ และพฤติกรรมเสี่ยง กิจกรรมการคัดกรองสุขภาพในโรคหรือปัญหาสุขภาพที่สำคัญและกิจกรรมการประเมินความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวัน 2) มิติการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการเป็นมุมมองการตอบสนองต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ดูแลผู้สูงอายุ โดยแบ่งเป็นด้าน ต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการใส่ใจในทันที ด้านการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ด้านการได้รับสนับสนุนทางสังคม และด้านโอกาสในการเลือกจากการศึกษาการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับมิติการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ได้แก่ กิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย กิจกรรมเยี่ยมบ้านโดยทีมสุขภาพหรือทีมสหวิชาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนนวัตกรรมการสร้างสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมการตรวจภาวะแทรกซ้อนตา ไต เท้า กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยกายภาพบำบัดและกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยการแพทย์แผนไทย พบว่า ผู้สูงอายุได้รับบริการที่กองทุนฯ จัดให้บริการโดยมีการตอบสนองค่อนข้างน้อย สาเหตุเนื่องมาจากไม่สามารถเข้ารับบริการสาธารณสุขที่กองทุนฯ จัดบริการให้โดยแบ่งออกเป็น 2 สาเหตุหลัก คือ 1) จากผู้ให้บริการ ได้แก่ ไม่มีการจัดบริการ และไม่มีการแจ้งข่าวสาร และ 2) จากผู้รับบริการ ได้แก่ การประกอบอาชีพไม่สอดคล้องกับการจัดบริการ ไม่มีผู้พามาบริการและไม่สมัครใจเข้ารับบริการ

ข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัย

1. ผู้บริหารกองทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนโครงการกองทุนฯ ในการเสนอปัญหา วางแผนการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มกระบวนการจะทำให้การพิจารณาอนุมัติงบประมาณหรือกิจกรรมบางส่วนที่ไม่สามารถเบิกจ่ายได้ สามารถขอรับการสนับสนุนได้จากหน่วยใดเพิ่มเติม เพื่อตอบสนองความต้องการในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้

2. การดำเนินงานด้านการจัดบริการสาธารณสุข ของกองทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้นพบว่าสาเหตุไม่มีการจัดบริการ การบริการเชิงรุกในพื้นที่จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังไม่ครอบคลุม จึงควรเพิ่มทักษะการพัฒนาของทีมาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเด็นการติดตามงานเชิงรุกมากขึ้น ผู้ให้บริการควรปรับเปลี่ยนระยะเวลาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพราะผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมการจัดบริการสาธารณสุขได้เนื่องจากต้องประกอบอาชีพรวมถึงการพัฒนากระบวนการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารเชิงรุก เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้ารับบริการสาธารณสุขที่กองทุนฯ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาช่วยเหลือและเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้มากขึ้น

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในระบบกองทุนการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในประเด็นการตอบสนองของผู้สูงอายุและขยายผลการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ทั้ง 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด กลุ่มเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มเด็กวัยเรียนและเยาวชน กลุ่มวัย

ทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุและผู้ป่วยโรคเรื้อรัง กลุ่มคนพิการและทุพพลภาพและกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีภาวะเสี่ยง ในทุกพื้นที่กองทุนฯ ทั้งหมดในเขตรับผิดชอบจะทำให้ทราบแนวโน้มความเหมือนความแตกต่าง ข้อดี และ ข้อเสียของการดำเนินกิจกรรมแต่ละพื้นที่ว่ามีการตอบสนองการจัดบริการสาธารณสุขของกองทุนฯ ที่จัดให้ไว้ เป็นสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการจัดบริการให้มีคุณภาพและตอบสนอง ความต้องการของผู้สูงอายุได้

ความคิดเห็นของผู้เรียบเรียงบทความวิจัย

1. การจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุควรมีการรับฟังปัญหาเพื่อให้สามารถเป็นไปตามความต้องการ ของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ตัวแทนผู้สูงอายุร่วมคิด วิเคราะห์เรื่อง เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด

2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดบริการด้านสุขภาพ ตามสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมการตรวจสุขภาพในทุกโรคของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการ คัดกรองโรค โดยมีบริการที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิ การออกเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้านเพื่อให้ สามารถดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

ปาจิริย์ เนียมจันทร์ และคณะ. (2562). การตอบสนองการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในกองทุนหลักประกัน สุขภาพระดับท้องถิ่นของอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร.

ภาพอ้างอิง

เทศบาลตำบลบ้านหลวง. Key Success ขับเคลื่อนกองทุนสุขภาพตำบลอย่างไรให้ได้ A+ เทศบาลตำบล บ้านหลวงเชียงใหม่. (7 มิถุนายน 2561). สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.thecoverage.info/index.php/interview/content/237>

บทความที่น่าสนใจ

การเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล

เรียบเรียงโดย คณาธิป ไกยชน

ที่มา: The reality of what asset managers are really doing about cryptocurrencies, by Watkins, J. 2018, Retrieved from <https://www.thetradenews.com/reality-asset-managers-really-cryptocurrencies/>

กระแสการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล อาทิ การซื้อขาย แลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี หรือการถือครองโทเคนดิจิทัล กำลังเป็นที่นิยมของนักลงทุนรุ่นใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก ทำให้ตลาดซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาพรวมตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด ซึ่งเป็นผลมาจากราคาสินทรัพย์ดิจิทัลหรือเหรียญต่าง ๆ ที่ซื้อขายกันมีราคาสูงขึ้น ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) พบว่า ในปี 2563 มีจำนวนบัญชีที่เปิดซื้อขายกับศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. จำนวน 170,000 บัญชี และในปี 2564 มีจำนวนบัญชีเพิ่มขึ้นเป็น 1,800,000 บัญชี แสดงให้เห็นถึงการเติบโตของการเปิดบัญชีซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นถึง 10 เท่า และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมูลค่าการซื้อขายที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก จากเดือนธันวาคม 2563 ซึ่งมีมูลค่าซื้อขายอยู่ที่ 26,000 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2564 ที่มีมูลค่าซื้อขายมากถึง 205,000 ล้านบาท (“เปิดโลกสินทรัพย์ดิจิทัล,” 2565) จากจำนวนการเปิดบัญชีที่เพิ่มขึ้น และจำนวนรายได้มหาศาลจากการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าว ส่งผลให้การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล โดยเฉพาะการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทหนึ่งได้รับความสนใจ และมีนักลงทุนรุ่นใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากแนวโน้มที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุนเป็นที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้นักลงทุนไทยโดยเฉพาะบุคคลธรรมดาจะต้องให้ความสนใจคือ ประเด็นภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (ณัฐนันท์ จันทรประทีปฉาย, 2564,

น. 21) ซึ่งเป็นเรื่องที่นักลงทุนทุกคนจะต้องทำความเข้าใจเพื่อให้สามารถชำระภาษีได้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

ปัจจุบันการกำกับดูแลการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำกับและควบคุมการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล และเพื่อรองรับการนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ส่วนการจัดเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นการดำเนินการภายใต้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2561 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีที่ยื่นภาษีจากการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลเท่าที่ควรไม่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากยังไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางการเสียภาษีที่ชัดเจน จนกระทั่งปี 2565 กรมสรรพากรได้แจ้งให้ผู้มีรายได้จากการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลต้องกรอกข้อมูลภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพราะกำไรที่ได้รับถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) แห่งประมวลรัษฎากร ดังนั้น เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลและแนวทางการเก็บภาษีจากการลงทุนดังกล่าว บทความที่น่าสนใจฉบับนี้จึงขอแนะนำสาระเกี่ยวกับความหมายของสินทรัพย์ดิจิทัล ประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัล การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล แนวทางการเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัลของต่างประเทศ และมาตรการทางภาษีของประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) เป็นหน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่แสดงมูลค่าเหมือนสินทรัพย์ทั่วไปที่ถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ แต่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนความเป็นเจ้าของได้ และมีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนดังกล่าวไม่ต้องผ่านตัวกลางเหมือนการแลกเปลี่ยนเงินสดซึ่งต้องมีการเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน แต่เมื่อเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลที่ทำงานอยู่บนระบบออนไลน์และระบบบล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลแบบกระจายศูนย์ การทำธุรกรรมต่าง ๆ จะถูกบันทึกด้วยคอมพิวเตอร์โดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง และสามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ 24 ชั่วโมง ตลอดทั้ง 7 วัน (“Digital Asset คืออะไร?” 2564)

พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แบ่งสินทรัพย์ดิจิทัลออกเป็น 2 ประเภท คือ คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) และโทเคนดิจิทัล (Digital Token) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) คือ หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และให้หมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

2. โทเคนดิจิทัล (Digital Token) คือ หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ และกำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือ และให้หมายความรวมถึงหน่วยแสดงสิทธิอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด ทั้งนี้ โทเคนดิจิทัล สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (นารินทิพย์ ท่องสายชล, 2564) ได้แก่

2.1 โทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุน (Investment Token) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิในการร่วมลงทุน เช่น สิทธิในส่วนแบ่งรายได้ สิทธิในผลกำไรจากการลงทุน เป็นต้น

2.2 โทเคนดิจิทัลเพื่อการใช้ประโยชน์ (Utility Token) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิในการได้รับสินค้าและบริการที่เฉพาะเจาะจง เช่น บัตรโดยสารรถไฟฟ้า คุปองในศูนย์อาหาร หรือชิปในคาสีโน เป็นต้น

การลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี เป็นการนำธุรกรรมบนเทคโนโลยี “Distributed Ledger Technology (DLT)” ประเภทหนึ่งที่เรียกว่า บล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งการทำธุรกรรมที่ดำเนินการบนระบบ Blockchain มีคุณสมบัติที่ไม่ผ่านตัวกลาง เนื่องจากสามารถดำเนินการระหว่างบุคคลได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องผ่านสถาบันการเงินหรือตัวกลางทางการเงินอื่น ๆ และมีความปลอดภัยเนื่องจากการแก้ไขหรือโจรกรรมระบบ (Hack) จะทำได้ยากเพราะต้องดำเนินการแก้ไขในทุกจุดแจกจ่ายหรือจุดสิ้นสุดการสื่อสาร (Node) พร้อมกัน ทำให้การดำเนินการของระบบมีความน่าเชื่อถือ (กฎหมาย พวงจิก, 2564, น. 2) โดยคริปโทเคอร์เรนซีที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ บิทคอยน์ (Bitcoin) และอีเธอร์เลียม (Ethereum) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เงินดิจิทัลทั้ง 2 ได้รับความนิยม เพราะว่ามันลงทุนสามารถใช้จ่ายเงินลงทุนจำนวนน้อย มีระบบขั้นตอนการซื้อขายที่เข้าใจง่าย ขณะเดียวกันร้านค้าบางร้านยอมรับให้สามารถนำมาซื้อสินค้าแทนเงินสดได้ (ธิดารัตน์ เห็นพร้อม, 2564)

การลงทุนในโทเคนดิจิทัลจะเป็นการระดมทุนผ่านกระบวนการ Initial Coin Offering (ICO) ซึ่งเป็นการระดมทุนรูปแบบหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) เข้ามาช่วย โดยบริษัทจะเสนอและกำหนดขายโทเคนดิจิทัลที่กำหนดสิทธิหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ของนักลงทุน อาทิ ส่วนแบ่งกำไรจากโครงการหรือสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการที่เฉพาะเจาะจง และกำหนดให้นักลงทุนที่ต้องการจะร่วมลงทุนสามารถเข้าร่วมได้ โดยการนำคริปโทเคอร์เรนซีหรือเงินมาแลกโทเคนดิจิทัลที่ออกโดยบริษัท ซึ่งมีการกำหนดและบังคับสิทธิที่จะได้รับด้วยสัญญาอัจฉริยะ (Smart Contract) บนเทคโนโลยีบล็อกเชน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ม.ป.ป., น. 5)

การเติบโตของธุรกิจเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกพยายามออกกฎหมายมากำกับดูแลกิจการและการลงทุนดังกล่าว โดยเฉพาะการเก็บภาษีที่จากกำไรจากการซื้อขาย คริปโทเคอร์เรนซี เช่นเดียวกับกำไรที่ได้จากการขายหุ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากเว็บไซต์ Coinmarketcap ซึ่งรวบรวมรายงานการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศต่าง ๆ และจัดอันดับดัชนีประเทศที่เป็นมิตรกับสกุลเงินดิจิทัล พบว่ามีหลายประเทศที่ดำเนินนโยบายทางภาษีที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนและเป็นการส่งเสริมการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ดังนี้

1. สิงคโปร์ ถือเป็นศูนย์กลางของเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยธนาคารกลางของสิงคโปร์เห็นว่า ระบบนิเวศของสกุลเงินดิจิทัลต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อป้องกันการฟอกและกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย แต่ขณะเดียวกันนวัตกรรมทางการเงินยังคงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบุคคลและธุรกิจที่ถือครองคริปโทเคอร์เรนซีเพื่อการลงทุนระยะยาวไม่จำเป็นต้องจ่ายภาษีกำไรจากการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี ส่วนกำไรจากการซื้อขายระยะสั้นต้องเสียภาษี อย่างไรก็ตาม บริษัทที่เน้นการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี หรือยอมรับสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นรูปแบบการชำระเงินจะต้องเสียภาษีเงินได้

2. มาเลเซีย เนื่องจากมาเลเซียไม่ถือว่าเงินสกุลดิจิทัลเป็นสินทรัพย์หรือธุรกรรมที่ถูกกฎหมายด้วยเหตุนี้ธุรกรรมสกุลดิจิทัลจึงยังไม่ต้องเสียภาษี อย่างไรก็ตาม กฏหมายนี้ใช้บังคับเฉพาะกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่นิติบุคคลที่ทำธุรกิจด้านคริปโทเคอร์เรนซียังคงต้องปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้ของมาเลเซีย

3. โปรตุเกส รัฐบาลโปรตุเกสได้ออกกฎหมายตั้งแต่ปี 2018 ที่กำหนดให้ผู้ที่ทำธุรกรรมในสกุลเงินดิจิทัลได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ และบุคคลในโปรตุเกสที่มีกำไรจากการซื้อและขายสกุลเงินดิจิทัลจะไม่ถูกเก็บภาษีที่ได้กำไรจากการขาย นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนสกุลเงินดิจิทัลเป็นสกุลเงินอื่น ๆ ยังไม่ต้องเสียภาษีอีกด้วย เว้นแต่ธุรกิจที่ยอมรับการชำระเงินด้วยคริปโทเคอร์เรนซียังคงต้องเสียภาษีเงินได้ตามปกติไม่ต่างกับเอกชนทั่วไป

4. สวิตเซอร์แลนด์ มีกฎหมายภาษีที่ไม่เข้มงวดและมีการเก็บภาษีบุคคลที่มีรายได้สูงในระดับต่ำ นอกจากนี้ หน่วยงานด้านภาษีของสวิตเซอร์แลนด์ถือว่าการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีของบุคคลทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการกำไรหรือขาดทุนยังคงได้รับการยกเว้นภาษี อย่างไรก็ตาม บริษัทที่ทำธุรกิจด้านคริปโทเคอร์เรนซีจำเป็นต้องรายงานผลกำไรและต้องเสียภาษีต่อรัฐ

5. เยอรมนี ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการเก็บภาษีจากการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นการเฉพาะ แม้ว่ากระแสเงินดิจิทัลในประเทศจะได้รับความนิยมเป็นอย่างมากก็ตาม โดยเยอรมนีไม่เก็บภาษีจากการลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลที่ถือครองเกิน 1 ปี นอกจากนี้ ยังยกเว้นภาษี 600 ยูโร สำหรับสกุลเงินดิจิทัลที่แลกเปลี่ยนเป็นเงินตราทั่วไปที่ออกโดยรัฐบาล หรือสกุลเงินดิจิทัลอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีกำไรจากการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีตั้งแต่ 600 ยูโรขึ้นไปภายในหนึ่งปีจะต้องเสียภาษี ซึ่งเป็นกฎหมายเดิมเช่นเดียวกับการซื้อขายหุ้น

6. สหรัฐอเมริกา มีการกำหนดกฎระเบียบในการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลที่แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ โดยรัฐบาลกลางของวอชิงตันกำหนดว่า กรณีซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีเพื่อทำกำไรในระยะสั้นจะถูกเก็บภาษีประมาณร้อยละ 10-37 ส่วนกำไรจากการลงทุนระยะยาวจะเสียภาษีไม่เกินร้อยละ 20 นอกจากนี้ ธุรกรรมคริปโทเคอร์เรนซีซึ่งมีมูลค่าเกิน 10,000 ดอลลาร์ ต้องแจ้งต่อสรรพากรสหรัฐอเมริกาภายใน 15 วัน ส่วนผลกำไรหรือขาดทุนจากการลงทุนสามารถนำมาหักลบกันได้

อย่างไรก็ดี มีหลายประเทศที่ยังไม่มีการเก็บภาษีจากสินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องจากเรื่องสินทรัพย์ดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซี ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของเทคโนโลยีการเงินแห่งอนาคต ทำให้หน่วยงานกำกับดูแลของหลายประเทศยังอยู่ระหว่างศึกษาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการเงินดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าหลายประเทศทั่วโลกยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลคริปโทเคอร์เรนซีและสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างชัดเจน (“แดนสวรรค์นักเทรดเหรียญ ประเทศใดไร้ภาษีคริปโท,” 2565)

สำหรับมาตรการทางภาษีของประเทศไทย ได้กำหนดรูปแบบการเสียภาษีเงินได้ที่มาจากกำไรและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล กล่าวคือ นักลงทุนที่ได้เงินส่วนแบ่งของกำไร หรือผลประโยชน์อื่นใดในลักษณะเดียวกันที่ได้จากการถือหรือครอบครองโคเคนดิจิทัล จะถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ข) และนักลงทุนที่มีเงินได้จากผลประโยชน์หรือกำไรที่ได้รับจากการโอนคริปโทเคอร์เรนซีหรือโทเคนดิจิทัล จะถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ฉ) แห่งประมวลกฎหมายรัษฎากร ซึ่งนักลงทุนที่มีเงินได้พึงประเมินดังกล่าวมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ (พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19), 2561) นอกจากนี้ แม้ว่าจะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไปแล้วร้อยละ 15 แต่ยังคงต้องนำเงินได้ดังกล่าวมาคำนวณรวมกับเงินได้อื่น ๆ เพื่อยื่นแบบเสียภาษีบุคคลธรรมดาประจำปีตามปีที่ได้กำไรด้วย และในส่วนของกำไรในรูปแบบนิติบุคคลจะต้องนำกำไรไปรวมคำนวณภาษีประจำปีด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ถูก

เรียกตรวจสอบย้อนหลัง (“บทสรุป “ภาษีคริปโตฯ” นักเทรดต้องรู้ได้ “กำไร” จากการเทรด “เสียภาษี” อย่างไร,” 2564)

กรมสรรพากรได้กำหนดแนวทางและวิธีการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ไว้ดังนี้

1. กรณีกำไรจากการขายหรือแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี (Capital Gain) ถือเป็นเงินได้ตาม มาตรา 40 (4) (ฉ) ผู้ขายมีหน้าที่ยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 ขณะที่ผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15

2. กรณีนำคริปโทเคอร์เรนซีไปชำระค่าสินค้าหรือบริการ โดยมูลค่ามากกว่าตอนที่ได้อมา ถือเป็นเงินได้ตาม 40 (4) (ฉ) ผู้ที่ชำระค่าสินค้า หรือบริการด้วยคริปโทเคอร์เรนซีมีหน้าที่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 ขณะที่ผู้รับชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยคริปโทเคอร์เรนซีมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15

3. กรณีได้รับจากการให้โดยไม่มีค่าตอบแทน ถือเป็นเงินได้ตาม 40 (8) แบ่งเป็น กรณีทั่วไป ผู้ได้รับต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 และแบบ ภ.ง.ด.94 สำหรับกรณีนี้ผู้ให้ไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย ขณะที่บางกรณี เป็นเงินได้ที่ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้แล้ว (Final withholding tax) และกรณีได้รับยกเว้นภาษีไม่ต้องยื่นแบบ แต่เมื่อขายต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 ขณะที่ผู้ที่ยื่นรางวัลชิงโชคเป็นคริปโทเคอร์เรนซี 1,000 บาทขึ้นไป มีหน้าที่ หักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 5

4. กรณีได้รับทางมรดก ถือเป็นเงินได้ตาม 40 (8) เมื่อได้รับมรดกและขายจะได้รับการยกเว้นภาษี ไม่ต้องยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี

5. กรณีได้รับจากการทำงาน ถือเป็นเงินได้ทุกประเภท ผู้ได้รับมีหน้าที่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 และ ถ้ามีเงินได้ตามมาตรา 40 (5)-(8) ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.94 กรณีนี้อาจต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย

6. กรณีขุดเหรียญ (Mining) ถือเป็นเงินได้ตาม 40 (8) ผู้ขุดขณะมีหน้าที่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 และแบบ ภ.ง.ด.94

7. กรณีการฝากเหรียญแล้วได้รับดอกเบี้ย (Staking) ถือเป็นเงินได้ตาม 40 (4) (ข) ผู้ฝากมีหน้าที่ ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 ตัวกลางรับแลกเปลี่ยน (Exchange) มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15

ในส่วนวิธีการจัดเก็บภาษีเงินได้จากกำไรขายคริปโทเคอร์เรนซี แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) บุคคล ธรรมดา ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) เก็บตามแหล่งเงินได้ในประเทศ โดยการขายคริปโทเคอร์เรนซี ในประเทศทุกรายการ ถ้ามีกำไรจะต้องเสียภาษีตามมาตรา 40 (4) (ฉ) แห่งประมวลกฎหมายรัชฎากร และ (2) เก็บตามแหล่งเงินที่อยู่อาศัย กรณีที่ขายคริปโทเคอร์เรนซีในต่างประเทศและมีกำไรแล้วนำเงินกลับเข้า ประเทศในปีภาษีนั้น ๆ ก็ต้องเสียภาษีเช่นกัน หากอาศัยอยู่ภายในประเทศเกิน 180 วัน 2) นิติบุคคลต้องเสีย ภาษีจากกำไรจากการขายคริปโทเคอร์เรนซีด้วย โดยสามารถนำไปคำนวณเป็นรายได้รวมกับรายได้อื่น ๆ ถ้าหากมีกำไรก็ต้องเสียภาษีในอัตราของนิติบุคคล (“มัตรวบ “ภาษีคริปโต” เจ็บแต่จบ จ่ายเฉพาะส่วนกำไร แม้ผลรวมทั้งปีจะขาดทุน,” 2565)

กล่าวโดยสรุป สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นหน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่แสดงมูลค่าเหมือนสินทรัพย์ทั่วไปที่ถูก สร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ มีการถือครอง ซื้อขาย แลกเปลี่ยนโดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง หรือสถาบันทางการเงิน และสามารถซื้อขายได้ตลอดเวลา ถือเป็นเทคโนโลยีการเงินแห่งอนาคตประเภทหนึ่ง

ที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ทำให้หลายประเทศทั่วโลกออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำกับดูแลและจัดเก็บภาษีจากการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าว แต่มีบางประเทศที่มีมาตรการปลอดภาษีหรือเรียกเก็บภาษีเงินได้จากการลงทุนดังกล่าวที่ค่อนข้างยืดหยุ่นและเป็นมิตรกับนักลงทุน เนื่องจากการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในมิติของเทคโนโลยีการเงินแห่งอนาคตที่หลายประเทศยังอยู่ระหว่างศึกษาข้อมูลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในส่วนของการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ หากนักลงทุนมีกำไรจากการขายโทเคนดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซี และได้รับผลตอบแทนจากการถือครองโทเคนดิจิทัล จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของรายได้ดังกล่าวตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2561 ซึ่งการหักภาษีดังกล่าวถือเป็นการชำระภาษีล่วงหน้าเท่านั้น นักลงทุนจะต้องนำมาคำนวณรวมกับเงินได้อื่น ๆ เพื่อยื่นภาษีประจำปีด้วย อย่างไรก็ตามแม้จะมีการออกกฎหมายกำกับดูแลการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล และมาตรการทางภาษีในเรื่องดังกล่าวแล้ว แต่ยังคงขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมทางการเงิน ตลอดจนการคุ้มครองผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องในตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลของไทยให้เติบโตในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

ณัฐนันท์ จันท์ประทีปฉาย. (2564). ภาวะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี Cryptocurrency. *วารสารสรรพากร*, 9(102), 1-33.

Digital Asset คืออะไร. (16 พฤศจิกายน 2564). *The MATTER*. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก <https://thematter.co/futureverse/futureword-digital-asset/160461>

แดนสวรรค์นักเทรตเหรียญ ประเทศใดไร้ภาษีคริปโท. (8 มกราคม 2565). *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์*. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/world-news/news-837610>

ธิดารัตน์ เห็นพร้อม. (12 กันยายน 2564). *อะไรคือ สินทรัพย์ดิจิทัล?*. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก <https://thunhoon.com/article/245375>

นารินทิพย์ ท่องสายชล. (2564). *Digital Asset: มิติใหม่แห่งการลงทุนยุค Digital*. สืบค้น 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/259-get-to-know-digital-asset>

บทสรุป “ภาษีคริปโตฯ” นักเทรตต้องรู้ได้ “กำไร” จากการเทรต “เสียภาษี” อย่างไร. (21 พฤศจิกายน 2564). *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/973062>

เปิดโลก “สินทรัพย์ดิจิทัล”. (4 มกราคม 2565). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/tech/2278980>

“พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561” (13 พฤษภาคม 2561). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก, น. 43-70.

“พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2561” (13 พฤษภาคม 2561).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก, น. 71-73.

ภิญญาภาธร พวงจิก. (2564). Cryptocurrency and Taxation. **Tax Policy Journal**. 2(19), 1-10.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (ม.ป.ป.). **รู้เขา รู้ระวัง รู้เท่าทัน สินทรัพย์
ดิจิทัล**. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก [https://www.sec.or.th/TH/Documents/
DigitalAsset/DigitalAssetInvestment-Guide.pdf](https://www.sec.or.th/TH/Documents/DigitalAsset/DigitalAssetInvestment-Guide.pdf)

“มัดรวบ “ภาษีคริปโต” เจ็บแต่จบ จ่ายเฉพาะส่วนกำไร แม้ผลรวมทั้งปีจะขาดทุน.” (6 มกราคม 2565).
ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้น 16 มกราคม 2565 จาก
<https://mgronline.com/stockmarket/detail/9650000001616>

ภาพอ้างอิง

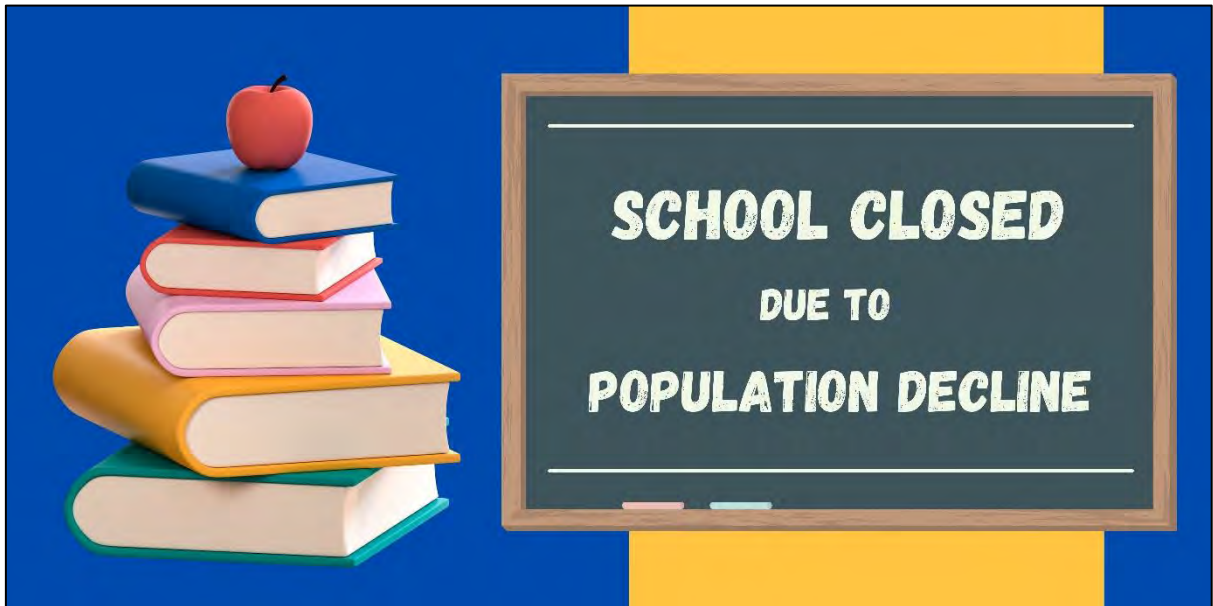
Watkins, J. (2018, July 23). The reality of what asset managers are really doing about
cryptocurrencies. **The TRADE**. Retrieved Jan 18, 2022 from
<https://www.thetradenews.com/reality-asset-managers-really-cryptocurrencies/>

รอบโลกวิจัย

แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย: กรณีประเทศญี่ปุ่น

เรียบเรียงโดย วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล

ปัญหาประชากรลดจำนวนลงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก หนึ่งในนั้น คือ ประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากประชากรวัยแรงงานของญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในกลุ่ม GEN Y ที่เกิดระหว่างปี 1977-1997 มีอัตราการแต่งงานและการให้กำเนิดบุตรลดลง ซึ่งภาวะประชากรลดลงนี้ได้ทำให้ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับปัญหาสถาบันการศึกษาปิดตัว คอลัมน์รอบโลกวิจัยฉบับนี้จึงขอนำเสนอองค์ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาวะประชากรลดลงของประเทศญี่ปุ่น เรื่อง “แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย: กรณีประเทศญี่ปุ่น” โดยมีลำดับเนื้อหา ดังนี้ 1) ปัญหาจากการปิดโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ความเห็นต่างเรื่องการยุบและการควบรวมโรงเรียนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) แนวทางการปรับตัวของโรงเรียนขนาดเล็ก 4) ผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา 5) สถานการณ์การปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในไทย และ 6) แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของสถาบันการศึกษา

สังคมผู้สูงอายุและอัตราการเกิดต่ำเป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นต้องประสบกับปัญหาใหญ่ ในปี 2011 ประมาณครึ่งหนึ่งของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐมีขนาดเล็กกว่าที่กระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่นกำหนด ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องปิดโรงเรียนขนาดเล็กและผนวกรวมเข้ากับโรงเรียนใกล้เคียง นายฮิโรโตะ อิวาโอกะ หัวหน้ากองปฏิรูปการศึกษาภาคบังคับ กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม การกีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งญี่ปุ่น ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่า หากโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนห้องเรียนน้อยกว่า 5 ห้องเรียน มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องพิจารณาคบรวมโรงเรียนดังกล่าวเข้ากับโรงเรียนอื่น ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่โรงเรียนอาจไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายต่อไปได้

ในระหว่างที่จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนต่อปีการศึกษาลดน้อยลงเรื่อย ๆ แต่อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือข้อกังวลเกี่ยวกับพัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ซึ่งเด็กนักเรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ทักษะทางสังคมร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นในสังคมโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ เพื่อเรียนรู้การแสดงออกทางความคิด การฝึกการทำความเข้าใจและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงทักษะการใช้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม พบว่า รัฐบาลกลางต้องเผชิญกับการต่อต้านจากท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ ในจังหวัดนางาโนะที่ไม่ต้องการปิดโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่กว่าที่เป็นตัวเลือกในการถ่ายโอนนักเรียนอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยของเด็กนักเรียนซึ่งต้องใช้เวลาเดินทางโดยรถนานกว่า 90 นาที และจังหวัดคานางวะไม่ต้องการปิดโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็กแม้จะสามารถถ่ายโอนนักเรียนไปยังโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ห่างออกไป 8 กิโลเมตรได้ เนื่องจากเด็กนักเรียนจะต้องเดินทางผ่านถนนบนภูเขาที่ทั้งแคบและมีการแอสลัมแรงพัดผ่าน นอกจากนี้ ทางเทศบาลนครของจังหวัดคานางวะมีความเห็นว่าโรงเรียนนั้นมีบทบาทเป็นจุดศูนย์กลางในการทำกิจกรรมท้องถิ่นของชุมชนควบคู่ไปกับการเป็นสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคโทโฮคุหรือตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นที่เคยเกิดแผ่นดินไหวใหญ่ (Great East Japan Earthquake) เมื่อปี 2011 มองว่าโรงเรียนไม่ได้เป็นเพียงแหล่งการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนหรือแหล่งจัดกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทเป็นศูนย์อพยพและพักพิงชั่วคราวในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่นได้แนะนำแนวทางแก้ไขปัญหากับบรรดาโรงเรียนขนาดเล็ก 2 แนวทาง แนวทางแรก คือ การควบรวมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นทางเลือกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ยอมรับ และแนวทางที่สอง คือ การจัดการเรียนการสอนร่วมกันกับโรงเรียนใกล้เคียงโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ขณะที่โรงเรียนเก่าแก่บางแห่งใช้แนวทางการแก้ไขปัญหามาโดยการเปิดรับเด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่เข้าเรียนเพื่อให้สามารถโรงเรียนยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ แม้จะมีเสียงต่อต้านการยุบและควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง แต่ด้วยจำนวนเด็กเกิดใหม่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและห้องเรียนที่ว่างเปล่า ทำให้ในปี 2018 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำต้องปิดโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปแล้วมากกว่า 200 แห่งทั่วประเทศ

ส่วนของมหาวิทยาลัยญี่ปุ่นต่างก็พยายามปรับตัวเพื่อรับมือกับปัญหานักศึกษาลดลงตามอัตราการเกิดของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยเอกชนที่ต้องเผชิญกับจำนวนนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อลดลงเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ในปี 2015 มหาวิทยาลัยรัฐกว่า 60 แห่ง ได้มีการปิดและปรับลดหลักสูตรในคณะศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพราะต้องการให้ความสำคัญกับการศึกษาเชิงวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติซึ่งตอบสนองความต้องการของสังคมมากกว่า ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นตอบสนองต่อสภาการณ์ดังกล่าวในปี 2019 ด้วยการจัดให้มีการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและการให้บริการศูนย์ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนที่มีช่วงอายุระหว่าง 3-5 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์นโยบายดังกล่าวว่าแท้จริงแล้วรัฐบาลญี่ปุ่นควรเร่งเสริมศักยภาพของศูนย์ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนให้ดีขึ้นเป็นลำดับแรก จนกระทั่งปี 2020 คณะรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ประกาศนโยบายเพิ่มการให้การสนับสนุนด้านการเงินสำหรับการคลอดบุตรและการเลี้ยงดูบุตร อันประกอบด้วยมาตรการทางการเงินต่าง ๆ เช่น ค่ารักษาภาวะมีบุตรยาก ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าเล่าเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การเพิ่มวันลาเลี้ยงดูบุตรสำหรับผู้เป็นบิดา เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กเกิดใหม่ลดลงที่จุดชนวนการปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่น

สำหรับประเทศไทย ตั้งแต่ต้นปี 2564 พบว่ามีโรงเรียนเอกชนเลิกกิจการไปแล้วประมาณ 60-70 แห่ง เนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลงและสภาพเศรษฐกิจชะลอตัวที่ทำให้โรงเรียนขาดสภาพคล่องจนไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายได้ ในส่วนของมหาวิทยาลัยพบว่า มหาวิทยาลัยที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชนและกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในกรณีของกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน นายภาวิช ทองโรจน์ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ให้ความเห็นว่า จากจำนวนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ลดน้อยลง เหลือประมาณ 600,000 คน/ปี และนักเรียนเหล่านี้มักเลือกสอบเข้ามหาวิทยาลัยรัฐก่อน หากไม่สามารถสอบเข้าได้จึงเลือกมหาวิทยาลัยเอกชนเป็นลำดับถัดไป นอกจากนี้ สถาบันการอาชีวศึกษาที่เปิดหลักสูตรปริญญาตรียังเป็นอีกทางเลือกของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนายพรชัย มงคลวนิช อธิการบดีมหาวิทยาลัยสยามและนายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยที่กล่าวว่า ปัญหานักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนลดลงเป็นเรื่องจริง กรณีของมหาวิทยาลัยสยามมีนักศึกษาน้อยลงในบางคณะ อาทิ คณะสังคมศาสตร์ จึงเป็นโจทย์ที่มหาวิทยาลัยต้องหาทางแก้ไขและปรับตัว หากมหาวิทยาลัยเอกชนไม่สามารถปรับตัวได้ย่อมมีแนวโน้มสูงที่จะต้องปิดตัวลง และในกรณีของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ มียอดนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561 และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ให้คำแนะนำแก่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏว่าต้องผลิตนักศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยร่วมมือกับสถานประกอบการ กรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้รับผลกระทบจากจำนวนนักศึกษาที่ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคณะวิทยาการจัดการ

กล่าวโดยสรุป สภาวการณ์ทั้งที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยพบว่า มีความคล้ายคลึงกัน แต่สภาวการณ์ในญี่ปุ่นดำเนินไปอย่างรวดเร็วกว่า กล่าวคือ โรงเรียนขนาดเล็กปิดตัวหรือควบรวมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียง และมหาวิทยาลัยรัฐมีการปิดและปรับลดหรือปรับปรุงหลักสูตรในบางคณะ ซึ่งสถาบันการศึกษาและภาครัฐของไทยสามารถวิเคราะห์หากทัศนอนาคตของสถาบันการศึกษาได้จากการศึกษากรณีญี่ปุ่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการปิดตัวของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย อันเนื่องมาจากภาวะประชากรลดลงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคตได้ ดังนี้

แนวทางการแก้ไขการปิดตัวของสถาบันการศึกษา

1. โรงเรียนเอกชน

1.1 โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนเอกชน พิจารณาแนวทางการเพิ่มจำนวนนักเรียนเพื่อให้สามารถโรงเรียนยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ อาทิ การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน และการเปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

1.2 กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณามาตรการให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น อาทิ การปรับเพิ่มเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและเงินอุดหนุนอาหารกลางวันให้แก่นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เท่ากับนักเรียนโรงเรียนรัฐ

1.3 กระทรวงการคลัง พิจารณาปรับเพิ่มวงเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อเสริมสภาพคล่องให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนเอกชนที่ขาดสภาพคล่องจนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ และพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและสิทธิประโยชน์ในการลงทุนแก่โรงเรียนในกรณีที่มีการควบรวมโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียน

ดังกล่าวสามารถบริหารทรัพยากรทางการศึกษาและการเงินได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพมากขึ้นควบคู่กันไป

2. มหาวิทยาลัยของภาครัฐและเอกชน

2.1 มหาวิทยาลัย วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตเพื่อนำมาปรับโครงสร้างคณะและสาขาวิชาที่มีจำนวนผู้เรียนลดลงอย่างต่อเนื่องในลักษณะของการยุบหรือการควบรวม รวมทั้งเตรียมความพร้อมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบในอนาคต

2.2 มหาวิทยาลัย ปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและทันสมัย สอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบันและตลาดแรงงานในอนาคต และประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการภาคเอกชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคมเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ก่อนการจบการศึกษา เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษากับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าเรียนต่อของนักศึกษาในรุ่นต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

การศึกษาวิกฤตหนัก ร.ร.เอกชนเลิกกิจการ เพื่กร้อนรรัฐบาลหาทางออก. (1 พฤศจิกายน 2564). **มติชน**

สุดสัปดาห์. สืบค้น 19 มกราคม 2565 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_480746

กำธร แจ่มจำรัส, และ สุมนา พูนผล. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจ ในยุคนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**, 22(2), 104-105.

ณัฐกุล รุณผาบ. (2557). การศึกษาผลกระทบทางสังคมจากการยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็กและแนวทางพัฒนา ความเข้มแข็งของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal**, 7(2), 314-315.

ม.เอกชนส่อปิดตัวสูงหลังนักศึกษาลดฮวบ. (28 พฤษภาคม 2561). **ประชาชาติธุรกิจออนไลน์**. สืบค้น 19 มกราคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/education/news-165748>

สิริกานดา กองโชค. (2564). **ทิศทางการศึกษาไทยกับความเปลี่ยนแปลงของโลก**. สืบค้น 19 มกราคม 2565 จาก <https://api.dtn.go.th/files/v3/60668c85ef414015ce2cbf40/download>

ภาษาอังกฤษ

European Parliament. (2020). **Japan's ageing society**. Retrieved January 18, 2022 from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659419/EPRS_BRI\(2020\)659419_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659419/EPRS_BRI(2020)659419_EN.pdf)

Hayakawa, N. (2012, May 7). **Declining Birthrate Changing Japan's Schools**. Retrieved January 18, 2022 from <https://www.nippon.com/en/column/l00018/>

Grove, J. (2015, September 14). **Social sciences and humanities faculties 'to close' in Japan after ministerial intervention**. Retrieved January 18, 2022 from <https://www.timeshighereducation.com/news/social-sciences-and-humanities-faculties-close-japan-after-ministerial-decree>

Japan's rural schools run out of students. (2015, May 11). **The Guardian**. Retrieved January 18, 2022 from <https://www.theguardian.com/world/2015/may/11/japan-rural-schools-dwindling-students>